

τον τούτου, ἀρχαιότατον καὶ ἱστορικώτατον κόμμα του ἀνθρώπου. **

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΤΕΜΚΙΝΟΥ

Ὁ περιόκουστος εὐνοούμενος Αἰκατερίνης τῆς Β' Ποτεμκίνος ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῷ γενεθλίῳ τόπῳ ὑπὸ ἀναγνώστου τινὸς τῆς ἐκκλησίας.

Ἐν Ῥωσίᾳ μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ γεννᾶται πνευματικὴ τις σχέσις ἢ, οὕτως εἶπειν, συγγένεια, διαρκούσα ἰσοβίως. Τοιαύτη ὑπῆρχε καὶ μεταξὺ τοῦ Ποτεμκίνου καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Ποτεμκίνος ἐνωρὶς ἀφῆκε τὴν χώραν τῆς γεννήσεως καὶ ἔκτοτε οἱ δύο οὗτοι οὔτε εἶδον ἀλλήλους, οὔτε περὶ ἀλλήλων ἔμαθόν τι. Ἐν τοσούτῳ παρῆλθον ἔτη οὐκ ὀλίγα καὶ ὁ μαθητὴς ἀνυψώθη εἰς τὰ ὕψιστα ἀξιώματα. Ἡ φήμη αὐτοῦ, διαδιδόμενη εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, ἔφθασε καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ διδασκάλου, ὅστις, καλῶς ποιῶν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν μαθητὴν.

Φέρων τὴν παλαιὰν καὶ τετριμμένην τοῦ ἀναγνώστου στολὴν ἀφίκετο εἰς Πετρούπολιν ὁ διδάσκαλος. Ὁ Ποτεμκίνος ὑπεδέχθη φιλοφρονέστατα τὸν γέροντα· ἔδωκεν αὐτῷ κατοικίαν ἐν τῷ τοῦ ἰδίου μεγαλοπρεποῦς μεγάρου· παρέλαβεν αὐτὸν συνδαιτημόνα εἰς τὴν πλουσίαν αὐτοῦ τράπεζαν, καὶ ἐπεριποιεῖτο αὐτὸν μεγάλως. Ἴσως ἄλλοις τις, εὐγνωμοσύνη φερόμενος καὶ τῇ μεταξὺ μαθητοῦ καὶ διδασκάλου πνευματικῇ σχέσει ὑπεῖκων, ἤθελεν εὐεργετῆσαι μόνον τὸν πτωχὸν διδάσκαλον, ἀλλ' ὁ Ποτεμκίνος ἐσημνίετο ἐπιδεικνύων αὐτὸν, καὶ πολλὰκις ὤφθη ἔχων αὐτὸν παρακαθήμενον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἅμαξαν ἢ εἰς τὸ θεατρικὸν θεωρεῖον.

Ὅτε κατὰ πρώτην φοράν παρευρέθησαν ἀμφοτέροι εἰς παράστασιν μελοδράματος, ὁ γέρον ἰδίως διδάσκαλος πολὺ εὐχαριστήθη κατὰ πάντα, ἀλλὰ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπέσυρε κυρίως ὁ διευθυντὴς τῆς ὀρχήτρας, κατὰ συνέπειαν τοῦ ὁποίου εἶπε πρὸς τὸν Ποτεμκίνον·

«Βλέπω ἐκεῖ κάτω σωρὸν ἀνδρῶν, οἵτινες πάντες ποιοῦσι τι. Ὁ εἰς κρούει τὸ τύμπανον, ὁ ἄλλος αὐλεῖ, ὁ τρίτος σαλπίζει, ὁ τέταρτος ἔχει ἄλλο μουσικὸν ὄργανον καὶ οὕτω καθεξῆς· ἀλλὰ διατί ὁ περιττὸς ἐκεῖνος, ὁ ἐφ' ὑψηλοτέρας ἔδρας καθήμενος, ὁ κινῶν τὸ ξυλάριον χωρὶς ν' ἀποτελῇ μουσικὴν, διατί ἐκεῖνος κἀθηται ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων;»

Γελάσας ὁ Ποτεμκίνος ἀπήντησε· «Διδάσκαλε! ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος διὰ τοῦ ξυλαρίου διευθύνει τοὺς ἄλλους, καὶ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην λαμβάνει μισθὸν σχεδὸν τόσον, ὅσον πάντες οἱ ἄλλοι ὁμοῦ.»

Ἐθαύμασεν ἀκούσας ταῦτα ὁ διδάσκαλος καὶ ἐμακάριζε τὴν τύχην τοῦ ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας ἔδρας καθήμενου, ὅστις, οὐδὲν ἐργαζόμενος,

ἀλλὰ μόνον τὸ ξυλάριον κινῶν, ἐλάμβανεν ὡς ἀμοιβὴν τσαυτὰ χρήματα.

Ἐν τοσούτῳ ταχύπτερος διέβαινε ὁ χρόνος ὁ δὲ διδάσκαλος διέτριβε πάντοτε παρὰ τῷ μαθητῇ, πάσης εὐφροσύνης ἀπολαύων καὶ οὐδεμίαν φροντίδα οὔτε περὶ τοῦ παρόντος οὔτε περὶ τοῦ μέλλοντος ἔχων, ἐπειδὴ ὁ Ποτεμκίνος εἶχε προσκαλέσει τὸν γέροντα νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ αὐτὸν οὐδέποτε.

Ἄλλ' ὁ γέρον, κατ' ἀρχὰς εὐθυμὸς ὢν, ἐφαινετο ἐποχὴν τινα σκεπτικώτερος ἢ ἄλλοτε. Ὁ Ποτεμκίνος παρατηρήσας τοῦτο, ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τοῦ αἰτίου, ὁ δὲ γέρον προθύμως ἀπήντησε· «Καλῶς μὲ ἠρώτησες, τέκνον μου. Πρὸ πολλοῦ ἤθελα νὰ σοὶ λαλήσω, ἤθελα νὰ σὲ παρακαλέσω καὶ ἰδοὺ ἡ ἐρώτησίς σου μοῦ δίδει κατὰλληλον εὐκαιρίαν.»—«Ὀμίλησον, ὀμίλησον,» ἀπήντησεν ὁ Ποτεμκίνος, ὁ δὲ γέρον διδάσκαλος εἶπε·

«Ἡ εὐγενεῖα σου, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῇ καὶ νὰ προστατεύῃ, φέρεται πρὸς ἐμὲ τοιοῦτοτρόπως, ὥστε ἐνόσω ζῶ καὶ ἀναπνέω θὰ κυριεύωμαι ὑπὸ τῆς μεγίστης καὶ ζωηροτάτης εὐγνωμοσύνης. Οὐδέποτε ὠνευρεῖσθην τοιοῦτον παλάτιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατοικῶ καὶ ἐγὼ μετὰ τῶν διασημοτάτων ἀνδρῶν τῆς αὐτοκρατορίας, οὐδέποτε ἐφαντάσθην τοιαύτας πολυτελεῖς εὐωχίας καὶ συμπόσια, οἷων καθεκάστην ἀπολαύω, καθήμενος παρὰ τὴν αὐτὴν μετὰ σοῦ τράπεζαν. Ἐγγήρασα ὀδεύων μέχρι τοῦδε καὶ ὀδοιπορῶν πεζός, ἤδη δὲ ὀχοῦμαι ἐπὶ τῆς ἀμάξις σου παρὰ σοὶ καθήμενος. Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ εἶπω; ὁ ἀνθρώπος, τοῦλάχιστον ἐγὼ, ἔχω καὶ φιλοτιμίαν. Ἐως χθὲς εἰς τὸ χωρίον μου ἔζων μὲν πτωχικῶς, ἀλλ' ἔζων ἐκ τῶν κόπων μου· ἐδῶ ζῶ αὐτοκρατορικῶς, ἀλλ' αἰσθάνομαι τι ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸ ὁποῖον μ' ἐλέγχει, ὅτι κἀθημαι ἀργός, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔχουσιν ἐργασίαν.»

«Καὶ τί νὰ γείνη λοιπόν;» ἠρώτησε μειδιῶν ὁ Ποτεμκίνος. «Τί νὰ γείνη; Νὰ μοὶ εὐρὺς ἐργασίαν τινά, ὥστε ν' ἀναπαύω τὴν φιλοτιμίαν μου· ἐργασίαν, ὥστε νὰ συναισθάνωμαι, ὅτι ἐκ τῶν ὅσα κατέχω μέρος τοῦλάχιστον ἀπέκτησα ἐγὼ, καὶ δὲν εἶναι τῆς ἀγάπης σου δωρήματα.»

«Ἀλλὰ πρὸς τί τοῦτο; ἀντεῖπεν ὁ Ποτεμκίνος· σὺ πρεσβύτης ἤδη ὢν, ἔχεις ἀνάγκην ἀναπαύσεως καὶ ἡσυχίας. Μένε ὡς τὸ πρῖν, τρῶγε, πίνε, διασκέδαζε καὶ ἀμεριμνεί. Σοὶ ὑπεσχέθην νὰ φροντίσω περὶ σοῦ ἐνόσω ζῆς, τὴν δὲ ὑπόσχεσίν μου ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα.»

«Σοὶ εὐχαριστῶ, σοὶ εὐχαριστῶ ἐγκαρδίας, ἀπήντησεν ὁ γέρον· ἀλλ' ἂν πραγματικῶς θέλῃς νὰ μ' εὐχαριστήσης σὲ παρακαλῶ νὰ ἐνδώσης εἰς τὸ αἰτούμενον. Σὺ μέγα δυνάμενος εἰς τὰ ἀνάκτορα, εἰς τὰ ὑπουργεῖα, ἀπανταχοῦ, διὰ μιᾶς λέξεως. . .»

«Καὶ τίνα θέσιν αἰτῆς; διέκοψεν αὐτὸν ὁ

Ποτεμκίνοσ. Διὰ θέσιν ἀνωτέρων ἀπαιτοῦνται πολλὰ προσόντα, ἱκανότησ, ἀρχαιοτήσ, παιδεία, ὧν δυστυχῶσ στερεῖσαι. Αἱ θέσεισ δὲ, ἅσ δύναται τις καὶ ἄνευ παιδείασ καὶ ἀρχαιοτήτοσ νὰ λάβῃ, ἀπαιτοῦσι τοῦλάχιστον ἡλικίαν ἀνδρικήν. Βεβαίωσ ἂν θελήσω θὰ λάβῃσ μίαν τῶν τελευταίων τούτων, ἀλλὰ δὲν ἀντέχεισ πλέον διδάσκαλέ μου, δὲν ἀντέχεισ.»

«Ἐὰν θέλῃσ, εἶπεν ὁ γέρον, γίνομαι διὰ σοῦ ἐντελῶσ εὐτυχῆσ. Ἔχω ὑπ' ὄψιν τὴν θέσιν ἐκείνην, δι' ἧσ καὶ πολλὰ ἀπολαύει τις καὶ μικράν, ἐλάχιστην ἐργασίαν ἐργάζεσται. Εἶμαι ὄντως γέρον, ὡσ προλαβόντωσ ἀνέφερεσ, καὶ δὲν ἀντέχω εἰσ ἐργασίασ βαρείασ καὶ ἐπιπόνουσ· ἀλλὰ τὸ ξυλάριον, τὸ ὁποῖον ἐκίνει ἐν τῷ θεάτρῳ ὁ ἐπὶ τῆσ ὑψηλοτέρασ ἔδρασ καθήμενοσ ἀνὴρ, τὸ ξυλάριον ἐκεῖνο εἶναι, ὡσ μοὶ ἐφάνῃ, λίαν ἐλαφρόν, καὶ δύναμαι καὶ ἐγὼ νὰ κινῶ αὐτὸ εὐκόλωσ. Δὲν μοὶ κάμνεισ λοιπὸν τὴν χάριν νὰ παύσῃσ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον καὶ νὰ διορίσῃσ ἐμὲ εἰσ τὴν θέσιν αὐτοῦ;»¹

A. ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟσ.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

εἰσ βαρέωσ κοιμώμενον.

[Ἐκ τῶν τοῦ Π. Τανταλίδου].

Ζωντανόνεκροσ σωρὸσ νέοσ ἔτι, κρίμα, κρίμα!

Ἀναπαύετ' ὑπ' αὐτὸ τοῦ παπλώματοσ τὸ μνήμα.

Κλαυσέ τον πρὶν σηκωθῆ, ὅμωσ ποῦ νὰ τὸν σηκώσῃσ;

Ἐσκοτώῃ ἐν ᾧ ζῆ, καὶ δὲν ζῆ νὰ τὸν σκοτώσῃσ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Οἱ εὐρίσκόμενοι ἐπὶ ὑψηλῶν θέσεων ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀνέλθωσιν εἰσ ἔτι ὑψηλοτέρασ· οἱ καθέξαντεσ ὅμωσ τὰσ ὑψίστασ, πολλάκισ ἀποβλέπουσι μετὰ λύπησ εἰσ τινὰ εὐχαριστοτέρων θέσιν, ἢν ἀφῆκαν.

* * Ἐκάστη δόξι ἡλίου ὄρωει εἰσ τὸν ἄνθρωπον τὴν φρόνησιν καὶ τὴν πείραν, ὧν ἡ ἔλλειψισ ἐβλαψεν αὐτὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆσ ἡμέρασ. Τὸ κακὸν ὅμωσ εἶνε ὅτι ἡ φρόνησισ καὶ ἡ πείρα αὐτῇ οὐδόλωσ χρησιμεύουσι τὴν ἐπιούσαν. (Rukert).

* * Δὲν εἶνε ὁ χρυσὸσ καὶ ἡ πολυτέλεια τὰ σημεῖα τῆσ ἀνωτάτησ τάξεωσ, ἀλλ' ἡ περὶ τούτοσ τρόπουσ κομψότησ, ἡ γαλήνη, ἡ ἄνευ σκέψεωσ καὶ προσποίησεωσ φυσική εὐγένεια, ἡ θέτουσα ἕκαστον ἐν τῇ θέσει του καὶ μένουσα πάντοτε ἐν τῇ ἰδίᾳ. (Κ^α Krudner).

* * Ὁ κακουργῆσασ ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ μυστηρίου, ζῆ ἐν τῷ διηνεκαὶ φόβῳ, ὅτι ἀπρόοπτόν τι συμβᾶν δύναται νὰ τὸν προδώσῃ. Διὰ τὸ πρᾶττων τὸ ἀγαθόν, χωρὶσ νὰ παρατηρηθῆ πολλάκισ, δὲν ἠθέλεν ἐλπίζει, ὅτι ἡμέραν τινὰ δύναται νὰ τύχῃ εὐγνωμοσύνησ; (Goethe).

* * Αἱ ἰδιόγραφοι ἐπιστολαὶ εἶνε οἱ μέγιστοι ἡμῶν ἐχθροί.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

~ ~ ~ Περὶ τὸ ἔτοσ 1830 ἐν Ἐλβεσσίανι τῆσ Βοημίας, γράφει γερμανική τις ἐφημερίσ, νὰ τις χωρική, ὑπηρετρία παρὰ τινι τῶν πολιτῶν, ἧτισ ἐβαρύνετο μόνῃ τῆσ ἐν τῷ μαγειρείῳ Κυριακήν τινὰ, κατεγίνετο, διὰ νὰ διασκεδάσῃ, εἰσ ἐπινόησιν τοῦ βηματισμοῦ νέου τινὸσ χοροῦ, ὃν ἐφῆρμοσεν εἰσ τὸν σκοπὸν ἐνὸσ τραγουδίου τοῦ χωρίου τῆσ. Οἱ κύριοί τῆσ ἐπανελθόντεσ τὴν εὔρον οὕτω πωσ χοροπηδῶσαν καὶ ἀντὶ νὰ τὴν ἐπιπλήξωσι, τὴν προσεκάλεσαν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν βηματισμὸν ἐκεῖνον τὸ ἑσπέρας εἰσ τὴν αἶθουσαν, ἔνθα εὐρίσκετο καὶ ὁ μουσικὸσ Ἰωσήφ Νέρουδασ, ὅστισ ἐσημείωσε καὶ τὸν σκοπὸν καὶ τὸν βηματισμὸν. Μετ' οὐ πολλὸ ἔνεοσ χορὸσ ἐχορεύθη παρὰ πάντων εἰσ τινὰ εὐρτήν. Τῷ 1835 ἐγνώσθη εἰσ Πράγαν, ἔνθα ἔνεκα τοῦ ἡμίσεοσ βήματοσ, ὅπερ περιείχετο εἰσ αὐτὸν τὸν ὠνόμασαν πούλικαν, ὅπερ εἰσ τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου σημαίνει ἡμῖσ. Μετὰ τέσσαρα ἔτη μουσικοὶ τινεσ ἐκ Πράγασ διέδωσαν τὴν πόλικαν εἰσ Βιέννην. Τῷ 1840 χοροδιδάσκαλόσ τις τῆσ Πράγασ καλούμενοσ Ράββ ἐχόρευσε κατὰ πρόωτην φορὰν τὴν πόλικαν εἰσ τὸ Ὄδειον τῶν Παρισίων, ἧτισ ἔκτοτε κατέστη χορὸσ πάγκοινοσ καὶ λίαν δημοτικὸσ. Ἡ πρώτη δὲ τυπωθεῖσα μουσική διὰ τὴν ὄρχησιν τῆσ πόλικασ εἶνε Φραγκίσκου τινὸσ Χίλμαρ, μουσικοδιδασκάλου ἐν Κοπιιδλέῳ.

~ ~ ~ Κατὰ τὸ ἔτοσ 1686 ἀπεστάλη μητροπολίτησ Ἰωαννίνων Κλήμησ ὁ Χιοσ, ἀνὴρ ἀμαθέσασ, ὅστισ ἐκίνησε τὴν κατ' αὐτοῦ περιφρόνησιν τῶν τότε φιλομαθῶν Ἰωαννιτῶν, οἵτινεσ καὶ συνεφώνησαν ἐν τάχει ἵνα ἀποταθῶσιν εἰσ τὸ Πατριαρχεῖον, ζητοῦντεσ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοσ ἐζήτησε τὴν εὐμένειαν τῶν προϊσταμένων, συγκατετέθησαν οὗτοι νὰ μὴ ζητήσωσι τὴν ἐξωσίον του, ἂν ὑπέσχετο νὰ ἐνασχοληθῆ μετὰ ζήλου εἰσ τὴν ἐκμάθησιν τῆσ ἑλληνικῆσ ἐγκυκλοπαιδείασ· τούτου γενομένου δεκτοῦ ἀπὸ τὸν ἀρχιερατῆ, πρὸσ τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον ἐπεφορτίσθη παρὰ τῶν Ἰωαννιτῶν ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Βησσαρίων ὁ Μακρόσ, ὁ τῶοσ διδάσκαλοσ τῆσ πόλεωσ χρηματίσασ καὶ τότε ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῶν Λυγκιάδων μονάζων. Ὅθεν εἰσ τὸ μοναστήριον ἐκεῖνο μετέβη ἀμέσωσ ὁ μητροπολίτησ, καὶ διὰ πολλῆσ προθυμίας, ἐν πενταετεί διαστήματι, ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνοσ τὰ τότε παραδιδόμενα ἐγκύκλια μαθήματα, καὶ ἐπέστρεψεν εἰσ τὴν μητροπόλιν του, κυβερνωμένην εἰσ τὸ μεταξὺ παρὰ τοῦ πρωτοσυγκέλλου καὶ τῆσ ἐκ προϋχόντων ἐπιτροπῆσ. Ἐν ἔτει 1704 ὁ μητροπολίτησ Κλήμησ ἀπῆλθεν εἰσ Κωνσταντινούπολιν δι' ἐπαρχιακάσ ὑποθέσεισ, καὶ ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν πάντων διὰ τὴν μεγάλην παιδείαν του!

Εἰσ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕσ

1. Οἰκογ. ἡ μερολόγιον.